

СОДЕРЖАНИЕ

Пояснительная записка	2
Раздел I. Темы для обсуждения на экзамене	4
Раздел II. Основная проблематика	4
Раздел III. Рекомендуемая литература	6
Перечень вопросов к вступительному экзамену в аспирантуру по специальности 10.01.09 – Фольклористика.....	12

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Предметом фольклористики (специальность 10.01.09; филологические науки) является широкая область традиционной народной культуры, прежде всего – устная словесность, которая представляет собой не только древнейшую часть человеческой цивилизации вообще, но и «первую главу» истории мировой литературы. История любой национальной культуры немыслима без изучения фольклора данного народа как типологически наиболее ранней формы словесного творчества. Это изучение позволяет понять происхождение и закономерности развития жанровой системы литературы, отдельных тем и сюжетов, элементов поэтического языка и стиля. В конце XX в., наряду с архаическими, сельскими, патриархальными традициями, равноправное положение занял «неофициальный» синкретический городской фольклор.

Синкретический характер устных традиций (словесный текст – музыкальная форма – обрядовый или ритуализованный бытовой контекст) предполагает синтез знаний в этой области, лежащей на пересечении филологических, этнографических и искусствоведческих исследований. Сравнительно-исторический, структурно-типологический и семиотический аспекты рассмотрения материала дополняют друг друга, демонстрируя многомерность результатов научного анализа.

Программа вступительного экзамена в аспирантуру БГУ по специальности 10.01.09 «Фольклористика» основана на программе учебного курса «Бурятский фольклор», читаемого на восточном институте БГУ (бакалавриат).

Настоящая программа составлена в соответствии с государственными образовательными стандартами высшего профессионального образования / федеральными государственными образовательными стандартами высшего профессионального образования; паспорта специальности научных работников 10.01.09 – Фольклористика

Темы для обсуждения на экзамене

1. Бурятский фольклор.
2. Фольклор монголоязычных народов.
3. Мифология в устных традициях.
4. Фольклорные сюжеты и мотивы в бурятской литературе.

Примечание:

Обсуждение проблематики темы № 1 предполагает хорошее общее знание жанров и текстов традиционного бурятского фольклора.

Тема № 2 предполагает обсуждение жанрового и мотивно-сюжетного состава *одной* региональной традиции из приведенного перечня на выбор поступающего; также предполагаются знания о трансэтническом распространении и вариативности эпического жанра.

Тема № 3 предполагает знакомство со всеми текстами и обзорными работами из приведенного перечня.

Основная проблематика

Оролто үгэ

Буряад аман зохёолой удха ба шанар.

Арадай аман зохёол гү, али фольклорой хүгжэһэн түүхэ. Буряад арадай аман зохёолой гурбан бүлэгтэ хубааралга. Бэшэг зохёолнуудай найруулалга. Зохёолнуудай хоёр янза болоһон түүхэхээ. Буряад аман зохёолнууд соо эртэ урда сагай зохёолшодой болон дамжуулан тараагшадай ажабайдалые, ханал бодолые харуулалга. Арадай аман зохёолой онсо шэнжэнүүдынь.

Буряад арадай аман зохёолой бага хэмжээнэй шүлэглэмэл зохёолнууд

Таабаринууд тухай, таабаринууд соо олон янзын юумэ тэмдэглэлгэ (байгаалиин үзэгдэлнүүд, хүн, тэрэнэй хубинууд, амитад, гэр баран, тэдэнэй хэрэгсэлнүүд, мал болон таряан ажал, тэрээндэ хабаатай зэмсэгүүд, һуралсалай зэмсэгүүд г.м.). Урданай ба мүнөөнэй таабаринуудай илгарал.

Онһон үгэнүүд тухай, удхаараа илгарал.

Хошоо үгэнүүд. Хошоо үгэнүүдэй удхаараа, зорилгоороо ба байгуулгаараа илгарал.

Ёрто үгэнүүд. Бодото байдалда болоһон, байһан, үзэгдэһэн юумэн, үйлэ, үзэгдэл тэмдэглэлгэ.

Шог үгэнүүд. Бодото байдалда үзэгдэһэн ушараар дашарамдуулан олон янзаар хэрэглэлгэ.

Жороо үгэнүүд. Орёо үгүүлбэритэй бага хэмжээнэй аман зохёолой удха.

Буряад арадай дунда хэмжээнэй шүлэглэмэл зохёолнуудай илгаанууд

Дуунууд. Дуунуудай удхаараа зоной ажабайдал олон талаһаань харуулалга (ажалай дуунууд, найр нааданай дуунууд, инаглалай дуунууд, ёохорой дуунууд, басагадай дуунууд, түрын дуунууд, хуримай дуунууд, басаганай мордолгын дуун, эхэ эсэгэ тухай дуунууд г.м.)

Дурдалганууд. Удхаараа хүнэй хөөрөөнь ажабайдалда, нютаг, орон, дэлхэйн байдалда болоһон юумэ, үйлэ, хэрэг, үзэгдэл тухай харуулалга.

Дамжаг үгэнүүд. Удхаараа арадай түүхын хэрэгүүд, тэдээндэ хабаадаһан суута хүнүүдэй ажаябуулга тухай дамжуулһаниие харуулалга.

Магтаалнууд. Магтаалнуудай удхаараа бүлэгүүдтэ хубааралга: 1. Шажан мүргэл, дасан дуганда; 2. Эхэ эсэгэдээ; 3. Барилдааша бүхэшүүл, суута мэргэшүүл, хурдан хүлэгүүдтэ; 4. Гал гуламтада зорюулагдалга г.м.

Үрээлнүүд. Арад зондо, хүндэ хайн хайхание, хайхан сэдхэлые хүсэһэн, дамжуулһан шүлэглэмэл найруулга.

Хараалнууд. Удхаараа хүндэ муугаар хандажа, харатан дайсание доромжолһон, буруушааһан, үзэн ядаһан шүлэглэмэл зохёолой удха.

Буряад арадай дунда хэмжээнэй прозын зохёолнууд

Онтохонууд. Удхаараа хүнэй гү, али амитанай ажабайдалда болоһон ямар нэгэн ушар тухай найруулагдаһан, түхэлөөрөө ехэнхидээ хөөрэхэн удхатай зохёол. Онтохонууд дотор мифологическа гү, али шэдитэ зүйлнүүд оролсоһон тухай. Онтохонуудай гурбан янза болон хубаарилга: 1. амилад тухай онтохонууд; 2. шэдитэ онтохонууд; 3. ажаһуудалай онтохонууд.

Буряад арадай ёһо заншалнууд

Буряад арадай ёһо заншалнууд ба хургаал заабаринууд тухай.

РЕКОМЕНДУЕМАЯ ЛИТЕРАТУРА

- основная литература

Абай Гэсэр. П.М.Тушемилов (науч. зап. Т.М.Болдоновой; пер. вступ. ст. и послесл. С.Ш.Чагдурова). Улаан-Үдэ: Бурятский госуниверситет, 2000.

Аламжа Мэргэн. Запись Ц.Ж.Жамцарано (на бур. яз.) в кн.: Произведения народной словесности бурят. Вып. 1. Эпические произведения эхирит-булагатов. Сер. Образцы народной словесности монгольских племен. Т.1.

Аламжа Мэргэн. Харалтуур Мэргэн. Сагаадай Мэргэн хүбүүн Сэсэн басаган хоёр. Дүүдэй баатар. Х.Намсараев, 3-дахи боти, Улаан-Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1988.

Бабуев С.Д. Үрээл тогтохо болтогой! Улаан-Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1990.

Бабуев С.Д. Магтаал, үрээл, соло. Улаан-Үдэ: Бурядад номой хэблэл, 1993.

Балдаев С.П. Буряад аман зохёолой түүбэри. Улаан-Үдэ: Бурядад номой хэблэл, 1960.

Балдаев С.П. Буряад арадай онтохонууд. Улаан-Удэ: Бурядад номой хэблэл, 1960.

Бардаханова С.С. Бурятские сказки о животных. Бурятское книжное издательство, Улан-Удэ, 1974. – 151 с.

Бардаханова С.С. Малые жанры бурятского фольклора. Улан-Удэ, 1982.

Бардаханова С.С. Пословицы и поговорки бурят. – В кн. Поэтика жанров бурятского фольклора, Улан-Удэ, 1982.

Бардаханова С.С. Система жанров бурятского фольклора. Новосибирск: Наука: Сиб.отделение, 1992.

Будаев С.Б. Адекватные пословицы и поговорки разных народов. Улан-Удэ: Бурятское книжное изд-во, 1969.

Будаев С.Б. Пословица мимо не молвится. Улан-Удэ: Бурятское книжное изд-во, 1998.

Бурятские народные песни. (Под ред. Д.С.Дугарова). Улан-Удэ, 1969.

Гунгаров В.Ш. Түүхэ, домогууд. Улаан-Үдэ, 1988.

Гэсэр. Бурядад үльгэр. Улаан-Үдэ: Бурядад номой хэблэл, 1959.

Махатов В.Б. Буряад аман зохёол. II–дохи хуби. – Улаан–Үдэ, 1998. – 216 х.

Махатов В.Б. Буряад аман зохёол. I–дэхи хуби. – Улаан–Үдэ, 1998. – 149 х.

Ошорова С.А. Буряад аман зохёол. нурагшадай болон оюутадай хэрэглэхэ нурагсалай ном. Улаан–Үдэ: «Бэлиг» хэблэл, 2003. –68 х.

Ошорова С.А. Буряад арадай онтохонууд: нурагсалай ном. – Улаан–Үдэ: Бурядад гүрэнэй университетэй хэблэл, 2008. – 98 н.

Ошорова С.А. Захааминай аймагай арадай аман зохёол. – Улаан–Үдэ: Бурядадай гүрэнэй университетэдэй хэблэл, 2009. – 80 н.

Ошорова С.А. Фольклорная практика: программа и методические рекомендации. – Улан–Удэ: Издательство Бурятского госуниверситета, 2007. – 20 с.

Ошорова С.А. Хурамхаанай аймагай арадай аман зохёол. – Улаан–Үдэ: Бурядадай гүрэнэй университетэдэй хэблэл, 2007. – 77 н.

Ошорова С.А. Яруунын аймагай арадай аман зохёол. – Улаан–Үдэ: Бурядадай гүрэнэй университетэдэй хэблэл, 2008. – 84 н.

Түмэн таабари. Буряад арадай таабаринуудай суглуулбари. Улаан–Үдэ: Бурядадай номой хэблэл, 1981.

Уланов А.И. Бурятский героический эпос. Улан-Удэ: Бурятское кн. изд-во, 1963.

Уланов А.И. Древний фольклор бурят. Улан-Удэ: Бурятское книжное издательство, 1974.

Хомонов М.П. Монгольская Гэсэриада. Улан-Удэ: Бурятское кн. изд-во, 1989.

Цыбикова Б.-Х.Б. Бурятские бытовые сказки. Сюжетный состав. Поэтика. – Улан -Удэ: БНЦ СО РАН, 1993. – 114 с.

Цыренов Б.Д. Язык бурятских народных сказок. – Улан-Удэ: Изд -во БНЦ СО РАН, 2005. – 114 с.

Чагдуров С.Ш. Поэтика Гэсэриады. Иркутск, 1993.

Чагдуров С.Ш. Происхождение Гэсэриады. Опыт сравнительно-исторического исследования древнего словарного фонда. – Новосибирск: Наука, 1980. – 271 с.

Шагдаров Л.Д., Хомонов М.П. Буряад оньһн, хошоо үгэнүүд. Улаан–Үдэ, «Бэлиг», 1996.

Шаракшинова Н.О. Бурятский героический эпос. Иркутск, 1968.

Шерхунаев Р.А. Бурятские народные сказители. Улан-Удэ: Бурятское кн. изд-во, 1986.

- дополнительная литература

Алексеева П.Э. Типологические и художественные особенности «Джангара», Элиста, 1978. – 127 с.

Бадмаев Б.Б. Бурятские генеалогические легенды и предания: генезис и эволюция. – Улан-Удэ: Издательство Бурятского госуниверситета, 2004. – 128 с.

Бадмацыренова Ц.Б. Детский фольклор бурят. – Улан-Удэ: Издательство Бурятского госуниверситета, 2008. – 144 с.

Байкальские легенды и предания. Фольклорные записи, предисл., коммент. Л.Е.Элиасова. – 2 -е доп. и перераб. Изд. – Улан -Удэ, Бурят. кн. Изд -во, 1984. – 256 с., с ил.

Балданжапов П.Б. Агын бурядайд аман зохёолой дээжэнүүд. Улаан-Удэ: Изд-во БНЦ СО РАН, 1999. – 186 с.

Бальжинням. Ж. Онъсого таавар. – Улаанбаатар хот, 2007. – 52 х.

Бурятский фольклор. Труды Бурятского института общественных наук Бурятского филиала СО АН СССР, вып. 8, серия филологическая. Составители Тулохонов М.П., Уланов А.И. Бурят. кн.изд-во, Улан-Удэ, 1968, 107 с.

Гомбоин Д.Д. Эхирит-булагатские улигеры. – Улан-Удэ: Бурят. кн. Изд-во, 1990. – 112 с.

Гунгаров В.Ш. Современное бытование бурятских легенд и преданий (по материалам полевых исследований в Бурятии и Монголии в 70-90-х гг.): Автореферат канд. филол. наук, Улан-Удэ, 1993.

Гэсэр: бурятский героический эпос: В 2-х кн. Кн.1./ Вступ. Статья Вл.Солоухина; Пер. с бурят. Вл. Солоухина; Худож. Р.Халилов. – М.: Современник, 1988. – 397 с., ил.

Гэсэр: бурятский героический эпос: В 2-х кн. Кн.2./ Вступ. Статья Вл.Солоухина; Пер. с бурят. Вл. Солоухина; Худож. Р.Халилов. – М.: Современник, 1988. – 415 с., ил.

Гэсэриада и аспекты ее изучения в культуре народа: материалы научно-практической конференции, посвященной 75-летию проф., доктора филологических наук. С.Ш.Чагдурова. - Улан-Удэ: Издательство Бурятского госуниверситета, 2003. – 206 с.

Гэсэриада: Фольклор в современной культуре. Сборник статей и материалов (для национальных учебных заведений). Составители: Будаев Ю.И., Дугаров Б.С. – Улан-Удэ, изд-во «Наран», 1995, - 134 с.

Дандаров Ц. Арадай шэнэ дуунууд. Буряад үнэн, 1958, февральин 22.

Дугаров Д. Дайнай үеын буряад дуунууд. Буряад үнэн, 1970, июниин 9.

Ларионова А.С. Дэгэрэн ырыа. Песенная лирика якутов. – Новосибирск: Наука. Сибирская издательская фирма РАН, 2000. – 152 с.

Мир Центральной Азии. Т.IV. Ч. II. Языки. Фольклор. Литература: Материалы международной научной конференции. Улан–Удэ: Издательство БНЦ СО РАН, 2002. – 163 с.

Монголдохи буряадуудай үльгэрнүүд. Буряад хэлэн дээрэ. үльгэрнүүдэй суглуулбари. Бүридхэгшэ Ц.–А. Дугар–Нимаев. – Улан–Удэ: БНЦ СО РАН, 1992. – 96 с.

Моцарт в эпосоведении: ученый, педагог, мыслитель С.Ш.Чагдуров / отв. Ред. Г.Ц.Молонов; науч. Ред. Р.С.Дылыкова – Улан–Удэ: Издательство Бурятского госуниверситета, 2007. – 140 с.

Набиев А. Взаимосвязи азербайджанского и узбекского фольклора. Б.Язычы, 1986, - 288 с.

Намжилова М.Н. Хоринские улигеры. Улан-Удэ: Изд-во БНЦ СО РАН, 1997. – 120 с.

Пермяков Т.Л. От поговорки до сказки. Москва: Наука, 1970.

Самбоцыренов Д. Арадай дуунууд ажабайдал\аа эхитэй. Буряад үнэн, 1983, февральин 8.

Сампилдэндэв Х., Гаадамба.Ш. Монгол аман зохиол. – Улаанбаатар хот, 2006. – 399 х.

Сибирь – единое фольклорно–литературное полиэтническое пространство. Часть II. Вып.1: Материалы региональной научной конференции (16 января 2006). – Улан–Удэ: ГУП ИД «Буряад үнэн», 2006. – 146.

Сказки Бурят-Монголии. Составление, предисловие и комментарии доктора филол. наук С.С.Бардахановой. Улан-Удэ: Изд-во БНЦ, 1997.

Творчество сказителей: традиции и импровизация. Составители Тулохонов М.И., Матвеева Р.П.– Улан–Удэ: Изд–во БНЦ СО РАН, 1998. – 110 с.

Уланов А.Д. Космогонические представления в эпосе «Гэсэр». – Улан–Удэ: Издательство Бурятского госуниверситета, 2006. – 124 с.

Уланов А.И: биобиблиогр. указ. / М-во культуры, Нац. б-ка Респ. Бурятия, Ин-т монголоведения, буддологии, тибетологии СО РАН; сост. Р.Г.Батомункуева. – Улан-Удэ, 2009. – 80 с.: ил.

Фольклор курумчинской долины. Составитель Бардаханова С.С. – Улан–Удэ: Изд–во БНЦ СО РАН, 1999. – 137 с.

Фролова Г.Д. Бурятские народные песни. Песни хонгодоров. – Улан–Удэ: Изд–во БНЦ СО РАН, 2002. – 106 с.

Хамаганов В.Ж. Аман зохёол 4-8 классуудта үзэлгэ. Улаа -Удэ: Буряадай номой хэблэл, 1993.

Хамаганов В.Ж. Изучение бурятского фольклора в 4-8 классах. – Улан–Удэ: Бурят. кн. изд-во, 1983. – 120 с.

Хомонов М.П. Монгольская Гэсэриада. - Улан-Удэ: Бурят. кн. изд-во, 1989. – 128 с.

Хундаева Е.О. Бурятский эпос о Гэсэре: символы и традиции. – Улан–Удэ: Изд-во БНЦ СО РАН, 1999. – 95 с.

Цыденов Д.Б. «Абай Гэсэр»: хоёр харша хүсэнүүдэй тэмсэл. – Улаан–Удэ: «Бэлиг» хэблэл, 2008. – 108 х.

Чагдууров С.Ш. Стихосложение Гэсэриады. – Улан-Удэ: Бурят. кн. изд-во, 1984. – 128 с.

ПЕРЕЧЕНЬ

вопросов к вступительному экзамену в аспирантуру

по специальности 10.01.09 - Фольклористика

1. Буряад арадай аманай зохёолнууд удха, түхэл, үгүүлбэри, хэрэглэлгэ болон хэмжээгээрээ ямар бүлэгүүдтэ хубаардаг бэ?
2. Бэшэмэл зохёолнууд найруулагдадаг болохоороо хэды янза болоһон түүхэтэйб?
3. Аман болон уран зохёолнууд удхаараа, түхэлөөрөө, шэнжэнүүдээрээ, үгүүлбэрээрээ, үүргээрээ ямар онсо илгаатайб?
4. Таабаринуудай дүрим хэлэхэ, таабаринууд ямар илгаатайб? Таабаринуудай гол удха, шүлэглэмэл өөрсэ янза тухай хөөрэхэ;
5. Онһон үгэнүүд, тэдэнэй уран найханай онсо шэнжэнүүд ямар бэ? Хошоо үгэнүүдэй байгуулга. Хошоо үгэнүүд онһон үгэнүүдһээ юугээрээ илгаатайб? Онһон үгэнүүдэй байгуулга болон илгаануудые нэрлэхэ. Жэшээ дээрэ онһон үгэнүүдэй лексическэ болон уран найханай аргуудые харуулха.
6. Арадай ажабайдалда дуунуудай эзэлһэн нуури ба удха шанар тухай хөөрөжэ үгэхэ. Буряад дуунуудай илгарал, тэдэнэй хүгжэлтэ ба онсонуудыень харуулха. Дуунуудай гүйсэдхэлгын онсо шэнжэнүүдынь ямар бэ?
7. Дамжаг үгэнүүдэй гол удха шанар харуулха. Дамжаг үгэнүүдэй илгарал, тэдэнэй дүрсэнүүдэй байгуулга тухай хөөрэхэ.
8. Магтаалнууд эгээн түрүүн хаана бии бооб? Магтаалнуудай илгаанууд тухай хөөрэхэ. Магтаалнуудые сээжээр уншаха.
9. Үрээлнүүдэй дүрим, илгаануудые нэрлэхэ. Үрээлнүүдэй бии бололго, тэдэнэй гол удха ба шүлэглэл тухай хөөрэхэ. Үрээлнүүдэй уран аргуудые нэрлэхэ. Мүнөө үеын үрээлнүүдые хэлэхэ.
10. Хараалнууд гэжэ юуб?

11. Буряад онтохонуудай бии бололго, тэдэнэй онсо зүйл тухай хөөрэхэ.

12. Онтохонуудай илгаануудай бүридэл ямар бэ?

13. Онтохонуудай бии бололго, тэдэнэй гол удха, шийдхэгдэхэ асуудалнууд ба дүрсэнүүд тухайнь тобшохоноор хөөрэхэ.

14. Буряад арадай ёһо заншалнууд ба һургаал заабаринууд тухай хөөрэхэ. (Хүүгэдэй гараха түрэхын ёһо заншал. Мэндэшэлгын ёһо заншалнууд. Бэлэг бариха ёһо заншал. Хадагаар золгохо ёһо заншал. Түрэ нааданай ёһо заншал. Гэр бүлын ёһо заншал).

15. Ульгэр гэжэ ямар хэмжээнэй шүлэглэмэл аман зохёолые хэлэнэб?

16. Ямар ульгэрнүүдые мэдэхэбта, хөөрэгты?

17. «Гэсэр» эпос тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэхэ.

18. Ульгэрнүүдэй байгуулга ямар бэ?